

PUBLIKUMSBYGG OG UTEOMRÅDER

Plan og bygningsloven sikrer at nye bygg og uteområder bygges med tanke på universell utforming. Det framkommer av § 1-1 Formålsparagrafen i loven.

En stor andel av eksisterende publikumsbygg og uteområder er i dag ikke universelt utformet. Loven gir derfor hjemmel til å fastsette forskrifter om oppgradering av eksisterende bygninger, anlegg og uteområder. Hjemmelen er imidlertid ikke iverksatt, selv om det på et tidspunkt ble fastsatt at skole- og undervisningsbygninger skal prioriteres.

Verkstedet skal drøfte oppgradering av **eksisterende publikumsbygg og uteområder**. Det skal fokusere på ansvar, hvem som kan gjøre noe, i hvilke sammenhenger og omfanget av kostnadsaspekter.

Generelt inneholder plan- og bygningsloven to metodiske innfallsvinkler til utvikling og endringer.

Gjennom planprosessene skal verdigrunnlag og innretninger i planarbeider drøftes. Det kan fastsettes strategiske mål og måltall for lokal og regional utvikling gjennom planvedtak og bestemmelser til planer. Det har virkninger for omfang av bygninger og bygningskategorier og utforming av uteområder; både veger og plasser. Mange aktører skal bringes inn i slike prosesser. Endringer i eksisterende uteområder som følge av planvedtak vil kunne skje når anleggsmessige tiltak skal utføres.

Byggesaksdelen og det byggtekniske regelverket skal sikre at gitte minimumskrav er oppfylt i det enkelte tiltak. Her er kontakten mellom aktører tettere: byggherre, prosjekterende og myndigheter, og etter hvert entreprenører, leverandører og byggforvaltere. Tilgjengelighet og brukbarhet er begrepene som brukes. Det innebærer en større grad av konkretisering på detaljnivå. Regelpålagt oppgradering av eksisterende bygg kan bare skje ved hovedombygging, og tilsvarende omkalfatringer for uteområder.

Ved siden av plan- og bygningsloven gjelder diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Den retter seg mot virksomheter. Virksomhetens eier og flere av aktørene nevnt foran vil være ansvarlige for at eksisterende bygg og uteområder blir universelt utformet i tråd med byggtekniske forskrifter.

Ved en fordomsfri tilnærming med utgangspunkt i begge lovverkens forventninger til aktører finnes det nå gode eksempler på at oppgradering skjer på eget initiativ ved mindre oppgradering og vedlikehold. Mange eiere og virksomheter ser mulighetene for kvalitetsforbedringer og hvor universell utforming kan være et delmål eller en ukomplisert følge av andre arbeider.

I forhold til sitt ansvar og sine utfordringer kan alle aktører på hver sin måte ha en definisjonsmakt for hvordan prinsippet om universell utforming skal oppfylles og hvilke løsninger som er de riktige eller gode nok.

Verkstedet skal drøfte rolleforståelsen, hvordan tiltak kan iverksettes og hvordan aktørene kan legge til rette for hvordan universell utforming kan oppnås i praksis.

MEDVIRKNING I PLANLEGGING – RÅDENES MEDVIRKNING SOM VIRKEMIDDEL FOR NORGE UNIVERSSELT UTFORMET 2025

Plan- og bygningsloven

Prinsippet om universell utforming skal ivaretas i planleggingen og kravene til det enkelte byggetiltak. Dette følger av lovens formål. Bestemmelser om universell utforming kan tas inn i kommuneplanens arealdel og i reguleringsplaner. Kommuneplanens samfunnsdel skal behandle langsiktige utfordringer, herunder utfordringer knyttet til universell utforming. Kommunestyret og regional planmyndighet skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en planstrategi. Arbeidet med planstrategi er et godt utgangspunkt for å drøfte universell utforming av strategiske valg som ledd i samfunnsutviklingen i kommunen og regionalt. Det er også tidspunkt for å invitere råd og brukerorganisasjoner til medvirkning. Det følger av medvirkningsparagrafen at berørte grupper som råd og brukerorganisasjoner skal trekkes inn i planleggingen. I alminnelighet bør det bestemmes tidlig i planprosessen hvordan det skal legges til rette for en aktiv medvirkning. For plantyper hvor det skal utarbeides et planprogram skal opplegget for medvirkning så vidt mulig fastsettes i planprogrammet.

Lov om råd for menneske med nedsett funksjonsevne

Råd for funksjonshemmede er kommunenes og fylkeskommunenes egne medvirkningsorganer. Rådene har universell utforming og Plan- og bygningsloven som et av sine hovedområder. Rådene skal også arbeide for at direkte og indirekte diskriminering blir motarbeidet. Saker skal legges fram for rådene i god tid før de skal avgjøres.

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (DTL-loven)

Lovens formål er å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapt funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes. Offentlig virksomhet og privat virksomhet rettet mot allmennheten skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten.

Status

Det er viktig å komme tidlig inn i planleggingsprosessen for å kunne ha innflytelse. Hva er status¹?

- Halvparten av fylkesrådene inviteres til tidlig fase i fylkesplanarbeidet.
- I 1 av 3 kommuner blir rådene invitert til medvirkning i tidlig fase i arbeidet med alle reguleringsplaner.
- I 2 av 3 kommuner blir rådet invitert til medvirkning i tidlig fase av kommuneplanarbeidet.
- Jo mindre kommune er, jo mer sannsynlig at rådet ikke inviteres til medvirkning i tidlig fase av kommuneplanarbeidet.
- Litt over halvparten av fylkesrådene opplever at de har middels påvirkning på fylkesplaner og fylkesdelplaner.
- 34 % av rådene opplever liten innflytelse på kommuneplaner.
- 29 % av rådene opplever liten innflytelse på reguleringsplaner.
- 41 % av rådssekretærene til kommunale råd er enig i at rådet ikke kommer med i en tidlig fase av planleggingen.

¹ Medvirkning i plan- og byggeprosesser. Vista utredning 2011.

Erfaringer med kommunale råd. Fra funksjonshemmedes organisasjoner (FFO og NHF).

- Noen råd fungerer godt, men mange råd fyller ikke rollen de skal ha etter lovverket.
- Ikke klar nok forståelse av at rådene er kommunens formelle organ, som skal involveres før beslutninger fattes.
- I noen råd er avstanden lang til politisk og administrativ ledelse og rådets innflytelse minimal.
- Verdien av funksjonshemmede innbyggers erfaringer og meninger tillegges ikke nok vekt.
- Kulturen og holdningene til politikere og administrasjon avgjør rådets muligheter.
- Noen råd er mest opptatt av detaljer, mens andre er opptatt av å fremme hvorfor universell utforming er viktig, samt å anbefale hvordan kommunen skal prioritere.
- Noen råd har ikke egne økonomiske ressurser eller god sekretariatsfunksjon.
- Stort opplæringsbehov, både når det gjelder politiske prosesser i kommunen og mer konkret om universell utforming.

HVORDAN OMSETTE STATLIGE SATSINGER PÅ BOLIGER TIL LOKALE HANDLINGER SOM BIDRAR TIL NORGE UNIVERSELT UTFORMET 2025?

Tilgjengelige boliger er et virkemiddel for å gjøre Norge universelt utformet 2025. verkstedet skal utfordre deltakere, så vel som myndighetsaktører på alle nivåer gjennom spørsmålene under:

Diskusjonen fra verkstedet skal inngå i en konferanserapport som innspill til ny handlingsplan. Svarene fra verkstedprosessen skal være grunnlag for paneldebatten senere på dagen.

Siden de fleste av landets boliger alt er bygget og eies av private, er det viktig at all utbedring bedrer husstandens mulighet til å bo godt hjemme så lenge som ønskelig (jamfør eldrebølgen). Her er det viktig med gode insitamenter som motiverer og gjør det mulig for huseier å gå lenger enn ved opprinnelig planlagt utbedring.

- HVA som er dagens støtteordninger (Husbankens virkemidler),
- HVORDAN de fungerer i praksis
- HVA som kan bli bedre

”Norge universelt utformet 2025” Handlingsplanens tiltak rettet mot bygg og boliger.

Tiltak B1 - Ny plan og bygningslov med tilhørende nye forskrifter skal bidra til å sikre universell utforming i nye bygninger, anlegg og uteområder.

Tiltak B3 - Informasjonsprogrammet universell utforming i byggsektoren.

Tiltak B4 - Etatsvise handlingsplaner for universell utforming i Statens bygningstekniske etat og Husbankenstyrket og utvidet innsats.

FNs KONVENSJON OM RETTIGHETENE TIL MENNESKER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE (CRPD)

Historikk: Konvensjonen ble vedtatt 13. desember 2006 og trådte i kraft 3. mai 2008. Norge deltok aktivt i forarbeidet til konvensjon og representanter fra Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) inngikk i delegasjonen til alle forhandlingsmøtene. Under forhandlingene arbeidet Norge for å styrke det globale vernet av rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Status 2013: Konvensjonen er pt ratifisert av ca 130 stater og av EU.

Hovedformål: Konvensjonen er et ledd i FNs arbeid med å lage internasjonale, forpliktende regler om anerkjennelse og gjennomføring av allmenne menneskelige rettigheter. På samme måte som FNs rasediskrimineringskonvensjon (1965), FNs kvinnekonvensjon om (1979) og FNs barnekonvensjon (1989), er CRPD utarbeidet for å sikre at menneskerettighetene blir realisert også for grupper av befolkningen som er spesielt utsatt for å få sine rettigheter tilsidesatt.

Artikkel 3 fastslår sentrale prinsipper som respekt for alle menneskers iboende verdighet og selvstendighet, retten til frihet fra diskriminering, retten til deltakelse og inkludering, respekt for forskjeller som del av menneskelig mangfold, like muligheter og tilgjengelighet.

Virkeområde: CRPD omfatter bestemmelser på en rekke samfunnsområder av praktisk betydning for kommuner og fylkeskommuner; f.eks. personlig sikkerhet, vern om personlig integritet og til å være en del av samfunnet, personlig mobilitet, ytrings- og meningsfrihet og tilgang til informasjon, respekt for privatliv, hjem og familie, utdanning, helse, habilitering og rehabilitering, arbeid, sosial beskyttelse og rett til deltakelse i det politiske og offentlige liv.

Effektive tiltak skal sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne på lik linje med andre får tilgang til det fysiske miljøet, transport, informasjon og kommunikasjon, herunder informasjons- og kommunikasjonsteknologi og informasjons- og kommunikasjonssystemer, og til andre tilbud og tjenester som er åpne for eller tilbys allmennheten.

Artikkel 9 er en særskilt bestemmelse om tilgjengelighet mens artikkel 8 bl.a. gir statene en plikt til å bekjempe stereotyper, fordommer og skadelig praksis. At CRPD utvider området for universell utforming til også å omfatte programmer og tjenester vil for kommuner og fylkeskommuner ha konsekvenser for bl.a. utforming og iverksetting av tjenester på helse- og sosialfeltet.

Statenes plikter: Med "Partene" mener konvensjonen statene. Imidlertid omfatter staten i denne sammenheng alle myndighetsorganer på alle nivåer. Det innebærer at Norge vil bli holdt ansvarlig for hvordan konvensjonen gjennomføres på sentralt, kommunalt og fylkeskommunalt nivå, og innen alle sektorer.

Alle stater skal to år etter ratifikasjon (deretter hvert fjerde år) rapportere til konvensjonens overvåkningsorgan (CRPD-komiteen) om hvordan man arbeider for å gjennomføre konvensjonen. Norge skal levere sin første rapport sommeren 2015. Når komiteen har behandlet rapporten vil Norge bli innkalt til en gjennomgang der komiteens medlemmer stiller spørsmål og Norge avslutningsvis vil motta et sett anbefalinger for det videre arbeidet.

